

The Greek Review of Social Research

Vol 13 (1972)

13

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

13

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΙΟΥΑΙΟΥ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1972

τό περιφερειακόν πρόβλημά τής Ελλάδος
η δημογραφική έξέλιξις της Ελλάδος, 1961-1971
η ρητορική της συγκρόσεως εἰς τό Ελληνικόν και
ελληνοαμερικανικόν πολιτισμικόν σύστημα
ό άνθρώπινος παράγον και τό προγράμματα κοινωνικής κατοικίας
η διάρθρωσις της οικογενειακής έξουσίας και αἱ ἑκ τοῦ γάμου ίκανοισιήσεις
ό θεσμός της οικογενειας εἰς τήν Ελλάδα
η «δομολειτουργική» μέθοδος άναλύσεως τῶν κοινωνικῶν
και πολιτικῶν φαινομένων
τεχνική συνεργασία και κοινωνική ἀνάπτυξις

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Η δημογραφική εξέλιξις της Ελλάδος, 1961-1971

Michel Sivignon, Ηλίας Δημητράς, Γεώργιος Λ.
Ζομπανάκης

doi: [10.12681/grsr.492](https://doi.org/10.12681/grsr.492)

Copyright © 1972, Michel Sivignon, Ηλίας Δημητράς, Γεώργιος Λ.
Ζομπανάκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Sivignon, M., Δημητράς Η., & Ζομπανάκης Γ. Λ. (1972). Η δημογραφική εξέλιξις της Ελλάδος, 1961-1971. *The Greek Review of Social Research*, 13, 72-75. <https://doi.org/10.12681/grsr.492>

ἡ δημογραφικὴ ἐξέλιξις τῆς Ἑλλάδος, 1961-1971

ὑπὸ

Michel Sivignon

Βοηθοῦ-Καθηγητοῦ τῆς Γεωγραφίας
εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Lyon (Γαλλία)

Μετάφρασις ἐκ τῆς *Revue de Géographie de Lyon*, No. 1, 1972, ὑπὸ Ἡλία Δημητρᾶ καὶ Γεωργίου Λ. Ζομπανάκη

Τὰ προσωρινά ἀποτελέσματα τῆς Γενικῆς Ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς 14.3.1971 ἀποκαλύπτουν τὴν ἔκτασιν τῶν δημογραφικῶν ἀναστατώσεων, τὰς ὃποιας ὑπέστη ἡ Ἑλλάς κατά τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη.

Ἡ παρατηρηθεῖσα ἐλαφρὰ αὐξησις τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ ἀποκρύπτει τὴν ὑπερβολικὴν συγκεντρωσιν εἰς τὰ δύο κυριώτερα πολεοδομικὰ συγκροτήματα καὶ, παραλλήλως, τὴν δημογραφικὴν καταρρευσιν τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961-1971, παρετρήθη μετρίᾳ μέση ἑτησίᾳ αὐξησις τῆς τάξεως 0,4%, ἡ ὃποια εἶναι κατὰ πολὺ κατωτέρα τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (εἰς τὴν Γαλλίαν 1,1% ἑτησίως μεταξύ 1962-1968). Ἐκ πληκτικὴ ἀυξησις τῆς ἀποδημίας ἀπὸ τὸ 1960 είναι αὐτίς αὐτῆς τῆς στασιμότητος τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, δεδομένου διτὶ ἡ φυσικὴ αὐξησις παρέμεινεν εἰς τὸ ὑψος τῆς τάξεως 1% ἑτησίως.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μετρίᾳ αὐτῆς αὐξησις ἔχει κατανεμηθῆ κατὰ τρόπον πολὺ ἄνισον. Ἡ συσσάρευσις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς δύο μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα, τῆς Πρωτευούσης καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, εἶχεν ώς ἀποτέλεσμα τὴν ἐντὸς δέκα ἑτῶν ἄνοδον τοῦ ποσοστοῦ αὐτῶν ἀπὸ 25% εἰς 37% ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Παραλλήλως, κατὰ τὴν αὐτήν δεκαετίαν, ἐσημειώθη ἡ δημογραφικὴ κατάρρευσις τῆς Ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἥλαττοθῇ εἰς δὲ ληγὸν τὴν Ἑλλάδα, πλὴν τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς.

1. γενικὰ δημογραφικὰ χαρακτηριστικά

Τὸ ὑψος εἰς τὸ δόποιον ἀνέρχεται ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμός, κατὰ τὰ προσωρινά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς, ἥτοι 8.736.000 κάτοικοι, εἴναι πολὺ κατωτέρον ἀπὸ δύο ὑπελόγιζεν ἡ Στατιστική Υπηρεσία, ἥτις προέβλεπεν διτὶ ὁ πληθυσμὸς θά δινήρχετο εἰς τὸ ὑψος τοῦτο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1967. Ἡ ὑπερεκτίμησις αὐτῆς δούλειεται εἰς τὴν σπουδαίοτητα τῆς ἀποδημίας.

Πράγματι, κατὰ τὴν δεκαετίαν 1961-1971, τὸ ποσοστὸν τῆς φυσικῆς αὐξήσεως διετηρήθη εἰς τὰ αὐτά ἐπίπεδα. Τὸ ποσοστὸν γεννητικότητος ἥτο 17,9%^{/oo} κατὰ τὸ 1961 ἔναντι 16,3%^{/oo} κατὰ τὸ 1970, ἐνῷ τὸ ποσοστὸν θνητικότητος ἀνῆλθε κατὰ τὴν αὐτήν περίοδον ἀπὸ 7,6%^{/oo} εἰς 8,3%^{/oo}. Ἀπέμεινε λοιπὸν κατὰ μέσον δρόν ποσοστὸν ἑτησίας αὐξήσεως 1% περίπου. Διὰ τὴν δεκαετίαν, ἐπομένως, θὰ ἔπερπεν, ἀν ὑπῆρχεν ἴσοζύγιον μεταναστεύσεως-παλινοστήσεως, νά ἀναμένωμεν αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀνωτέρων τοῦ 10%, ἥτοι περὶ τὰ 850.000 ἄτομα. Ἐξ ἄλλου μεταξύ τῶν δύο προηγουμένων ἀπογραφῶν τοῦ 1951 καὶ τοῦ 1961, ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς είχε παρουσιάσει αὐξησιν κατὰ 755.000 μονάδας.

Ἀπὸ τὸ 1961 ἔως τὸ 1971, ἡ πραγματικὴ αὐξησις ἀνῆλθεν εἰς 347.000 ἄτομα. Συνεπῶς, πρέπει νὰ δε-

χθόμενων δτι ή άρνητηκή διαφορά του μεταναστευτικού ίσοζυγίου άνέρχεται είς 500.000 μονάδας περίπου. Ο άριθμός δύναται να καταγραφέντων μεταναστών πρός το δεκαετικόν, από τον 1961 μέχρι τον 1971, άνερχεται είς 850.000 πρόσωπα. Είς την Ελλάδα έπικρατεῖ ή θεωρία δτι το 1/3 περίπου των μεταναστών έπιστρέψει είς την χώραν (αί δημιουργούνται πλήρως). Βάσει των προηγηθέντων, η θεωρία αυτή είς τάς γενικάς της γραμμάς δικαιώνεται. Άλλα είναι νά προβλέψουμε τι θά άπογίνονται οι Έλληνες μετανάσται είς την Δυτικήν Ευρώπην (Γερμανία, Ελβετίαν, Βέλγιον, Ολλανδίαν, Σουηδίαν).

Είναι πιθανόν ή μετανάστευσις νά μη είναι δριστική, ή πιστεύσωμεν τάς δηλώσεις των Ιδίων των μεταναστών. Έν τούτοις, παραμένει τό δέρτωμα: τι θά άπογίνονται, πράγματι, αί οίκογένειαι, αί δοπιαι έχουν έκαπασταθή άπο πέντε και πλέον έτσιν είς τάς δημοσίες του Ρήγων;

Έν πάση περιπτώσει, τό άποτελέσμα σύντης της άφαιμάζεως συνίσταται είς άρνητηκόν ύπόλοιπον του μεταναστευτικού ίσοζυγίου 0,6% έτησίως.

2. κατανομή της πληθυσμιακής ανέξησεως κατά περιφερείας

Η μελέτη της κατά περιφέρειαν κατανομής της ανέξησεως του πληθυσμού έπισημαίνει άμεσως τό καταπληκτικόν φαινόμενον της συγκεντρώσεως είς την Πρωτεύουσαν.

Κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν, ηδήξησαν μόνον νά περιοχή Πρωτεύουσταις και ή περιβάλλονταυτήν περιφέρεια, δηλ. ή Στερεά Ελλάδα, κατά 37% και 1% άντιστοίγως. Είς δλας τάς άλλας περιφέρειας δη πληθυσμός δηλατώθη: Πελοπόννησος -10%, Ιόνιοι Νήσοι -14%, Ήπειρος -12%, Θεσσαλία -4%, Μακεδονία -1%, Θράκη -12%, Νήσοι Αιγαίου -13%, Κρήτη -6%.

Προσωρινά άποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού 1971

Γεωγραφικόν Διαμέρισμα	Ανέξησης είς άποδύν τον άριθμόν (1961-1971)	Ποσοστά 1961-1971 %
Τ.Δ. Πρωτεύουσταις Υπόλοιπον Στερεάς Ελλάδος	677.498	+37 %
Πελοπόννησος	13.841	+1 %
Ιόνιοι Νήσοι	-112.590	-10 %
Ήπειρος	-28.940	-14 %
Θεσσαλία	-43.046	-12 %
Μακεδονία	-30.684	-4 %
Θράκη	-12.956	-1%
Νήσοι Αιγαίου	-27.258	-12%
Κρήτη	-61.001	-13%
Σύνολον Χώρας	-27.050	-6 %
	+347.814	+4,1 %

"Όλα τά μεγάλα «γεωγραφικά διαμερίσματα» έκκενονται, πλήν της Στερεάς Ελλάδος, είς την όποιαν εύρισκεται ή Πρωτεύουσα. Κατά τήν προηγουμένην δεκαετίαν 1951-1961, μόνον αί Ιόνιοι Νήσοι, ή Πελοπόννησος και αί Νήσοι Αιγαίου είχον σημειώσει μείωσιν πληθυσμού. Τά άλλα διαμερίσματα είχον έμφανίσει έλαφράν αύξησην.

"Την έξέτασις του πληθυσμού κατά νομόν είναι έξι ίσους ένημερωτική, δσον καί ή μελέτη τούτου κατά διαμερίσματα. Έπι το 49 νομών της Ελλάδος, μόνον 6 έχουν πληθυσμόν δ δύοιος ανέξανει. Έπι τών 6 τούτων οι 4 σημειώνουν αύξησην μικροτέραν της μέστης αύξησεως του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Μόνον δ νομός Αττικής και δ νομός Θεσσαλονίκης έκαπανίζουν ρυθμόδη αύξησησες άνωτερον του μέσου έθνικού δρου.

"Οι τοιούτοις γεωγραφικόδη περιορισμός του έλληνικον δημογραφικού δυναμισμού είναι ίδιαιτέρως αισθητός, ἀν έξετάσωμεν τάς περιοχάς τών δύοιον δη πληθυσμός δηδήσηθη μεταξύ 1951-1961. Κατά τήν δεκαετίαν ταύτην μόνον 16 νομοί (άντι 43 κατά την περίοδον 1961-1971) είδον τών πληθυσμόν των νά μειούνται.

"Αι δηδό μαρασμόν περιοχαί ήσαν έντοπισμέναι είς τάς νήσους και τήν Πελοπόννησον. Είς τήν ήπειρωτικήν Ελλάδα, μεταξύ 1951 και 1961 δεν είχε σημειωθή μείωσις παρά μόνον είς τούς νομούς Φωκίδων, Φλωρίνης και Σάνθης. Έπι τής συγκρίσεως τών δεδουμένων τούτων, δημιουργεῖται ή έντυπωσις καταρρεύσεος της έπαρχιας κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν. Είς ώρισμένας περιπτώσεις, μάλιστα, διακυβεύεται τό μέλλον διολκήρων περιογών: Είς τήν Πελοπόννησον, ή Λακωνία άπωλεσε 19% τού πληθυσμού της, ή Μεσσηνία 18%, ή Αρκαδία 17%. Είς τήν Ήπειρον, ή Θεσσαλία έστειοθή τού 22% τών κατοίκων της. Είς τήν Πίνδον, ή Εύωνιτανί έγκαταλείπεται άπο 26% τών δρεστιών της. Έντοτε τής Μακεδονίας, ή πτωσίς έκαπανίζεται δε δεξής: 19% είς τά Γρεβενά, 25% είς τήν Δράμαν, 22% είς τήν Φλώριναν, 18% είς τάς Σέρρας. Η Μυτιλήνη βλέπει νά φεύγουν 18% τού πληθυσμού της, ή Σάμους 20%. Είναι εύνόητον ποιά τραύματα προκαλεῖ ή αίμορραγία αύτη.

3. πόλεις και ιδιαίτερος

"Είς τήν πληθυσμιακήν μείωσιν είναι φυσικό δτι δη άγροτικόδη πληθυσμός είχε τό προβάδισμα. Διὰ τούτο δεν θά έκτλαγμέναι, ἀν διαπιστώσωμεν δτι οί μόνοι παρουσιάζοντες αύξησην νομοί είναι έκεινοι είς τούς δύοιούς δεσπόζει μία άναπτυσσόμενη πόλις: Αί Αθήναι δεσπόζουν είς τούς νομούς Αττικής και Βοιωτίας, ή Θεσσαλονίκη είς τόν νομόν της και τόν νομόν Ημαθίας, ή Λάρισα και τό Ηράκλειον είς τούς δημονύμους νομούς.

a) Ἡ ἕπαυθος

Θὰ συμπεριλάβωμεν εἰς τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν, τὸν πληθυσμὸν τῶν οἰκισμῶν οἱ ὅποιοι ἔχουν διλιγούτερους τῶν 2.000 κατοίκων, καὶ τὸν πληθυσμὸν τῶν κωμοπόλεων μεταξὺ 2.000 καὶ 10.000 κατοίκων, παρ' ὅδον ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν τῶν τελευταίων κατατάσσεται ἀπὸ τὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ήμαστικοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ σύγκρισις τῆς ἐξελίξεως κατὰ τὰς περιόδους 1951-1961 καὶ 1961-1971 ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ τελευταῖα δεκαετία ἐπέφερε πραγματικὴν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαίθρον. Μέχρι τοῦ 1961 μόνον αἱ κατὰ παράδοσιν μεταναστευτικαὶ περιοχαὶ, δηλαδὴ αἱ νῆσοι καὶ ἡ Νότιος Πελοπόννησος, ὑφίστανται τὴν ἀπόλειαν σημαντικοῦ μέρους τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ των. Εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς προσετίθεντο δὲ νομὸς Ξάνθης, ἐκ τοῦ ὅποιον μέρους τῆς τουρκικῆς μειονότητος μετηνάστευσεν ἐξ αἰτίας τῆς πολιτικῆς ἐντάσεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἔνεκα τοῦ Κυπριακοῦ, καὶ μία δρεινὴ περιοχὴ πλησίον τῶν ἑλληνικῶν συνόρων πρὸς Γιουγκοσλαβίαν καὶ Ἀλβανίαν. Ἀντιθέτως, πολλοὶ νομοὶ τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θράκης καὶ πρὸ πάντων τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, παρουσίαζον μεγάλας πληθυσμιακὰς αὐξήσεις.

Ἀπὸ τὸ 1961 ἡ κατάστασις μετεβλήθη ριζικῶς. Εἰς τὰς παλαιὰς νοτίους περιοχὰς μεταναστεύσεως, δπον ἡ ἀμορφαγία ἐξακολούθει, προσετέθη ἔκτοτε ἡ περιοχὴ τῆς Πίνδου καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία, ὅπου ἡ ἀμορφαγία εἶναι τεραστία (ἄνω τοῦ 30% εἰς νομὸν Δράμας) καὶ ἀπὸ δπον στατολογοῦν ἐργάτας αἱ βιομηχανίαι τοῦ Ρήγου. Αἱ μόναι περιοχαὶ δπον σχεδὸν συγκρατεῖται τὸ υψός τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἄξονος Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πελοπόννησον, τὴν Θράκην καὶ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν. Εἰς ὁδούς μενάς ἐκ τούτων, ἐπιδροῦν ἀμέσως αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Θεσσαλονίκη (ἀστικοπόντες κιονοπόλεων κάτω τῶν 10.000 κατοίκων, αὐξῆσις τῶν κηπευτικῶν καλλιεργειῶν, τοῦ τοπικοῦ τουτισμοῦ). Διὰ τὰς ἄλλας περιοχὰς τὰ πλήρῃ ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς θεοῦ ἐπιτρέψουν νὰ δύσκουν δισπαλεστέραν ἐμπινεῖαν. Πεοισσότεον καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸ τοῦ παινόνειν τῆς ἐξόδου τοῦ καθαρῶς ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ὅποιον πασιτηρεῖται εἰς δλας τὰς Μεσογειακὰς χώρας, τὴν ἑλληνικὴν ίδιομορφίαν ἀποτελεῖ αὐτὴ ἡ γενικευθεῖσα μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ, δεδομένου μάλιστα δτι αὐτὴ παρατηρεῖται δχι μόνον εἰς μικροὺς οἰκισμοὺς μέγιρ 2.000 κατοίκων ἀλλὰ καὶ εἰς ήμαστικοὺς οἰκισμοὺς μέγιρ 10.000 κατοίκων. Ἀλλωτεστε ἔξοδος αὕτη σημειούσαι δχι μόνον εἰς τὸν δρεινὸν νομού, δπον τὸ καλλιεργήσιμον ἔδαφος σπανίζει, ἀλλὰ ἀκόπι καὶ εἰς νομοὺς μὲ πεδιάδας δυναμένας νὰ διαθέψουν πο-

λὺν κόσμον, ὃς αἱ πεδιάδες τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀρτης ἢ τῆς Ἡλείας.

b) Αἱ πόλεις

Πλέον ἐκπληκτικὸν εἶναι δτι αἱ πόλεις δὲν ἐξαιροῦνται ἀπὸ τὸν μαρασμόν. Ἐπὶ 52 πόλεον ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων, 20 ἐμφανίζουν μείωσιν πληθυσμοῦ. Δὲν πρόκειται δὲ διὰ τὰς μικροτέρας τούτων (ἢ Καλαμάτα καὶ αἱ Σέρραι εἰχον τὸ 1961 ἄνω τῶν 40.000 κατοίκων). Εἰς ώρισμένας ἐξ αὐτῶν ἡ καθοδικὴ πορεία είχεν ἀργίσει κατὰ τὴν προηγούμενην δεκαετή περίοδον. Πρόκειται διὰ νησιωτικάς πόλεις, ὡς ἡ Κέρκυρα, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Ἐρμούπολις, ἡ διὰ μικράς πόλεις τῆς ἐνδοχώρας, ίδιαιτέρως μειονεκτούσας ἔνεκα τῆς ἀκριτικῆς θεσεώς των, ὡς ἡ Φλώρινα. Ἐκτοτε, δημος, τὸ κακὸν ἐλαβεν εὑρυτέρας διαστάσεις. Εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἐλλάδα καὶ εἰς τὰς νήσους, εἶναι ἀνάποφευκτος ὁ παραλληλισμὸς τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν ἐξελίξιν τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς περιοχάς δπον ἡ ὑπαίθρος ἐκκενοῦται, παρατηρεῖται μείωσις τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Τοιαύτη εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς μεσημβρινῆς Πελοποννήσου, δπον 4 πόλεις φύινουν, τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, δπον αἱ Σέρραι, ἡ Δράμα καὶ τὸ Κιλκίς ὑφίστανται τὸν ἀντίκτυον τῆς αἵμορφαγίας ἡ δπον ἐπλήξει τὰ χωρία τῆς περιοχῆς των.

Ἐπίσης, αἱ πόλεις τῶν νήσων, ὡς ἡ Χίος, ἡ Κάλυμνος, τὸ Ρέθυμνον, προσετέθησαν εἰς τὰς νησιωτικάς πόλεις, αἱ δπον ἐφίνουν ἥδη καὶ κατὰ τὸ παρελθόν. Τέλος, μικροὶ λιμένες, ὡς ἡ Πρέβεζα καὶ τὸ Μεσολόγγι, τῶν δπον ἡ ἐπικοινωνία μετά τῆς ἐνδοχώρας των παρουσιάζει δυσχερείας, ἐπὶ πλέον δὲ ἀνυπατούν τεγκικῶς νὰ ἐξασφαλίσουν τὰς συναλλαγὰς ταύτης, ἀκολουθούν καθοδικὴ πληθυσμιακὴν πορείαν. Τὸ φαινόμενον τῶν φινουσῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων ἐκφράζει κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὴν ἐξάτησην αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν περιοχὴν των. Ἀναμνιβάλωσ, διστιμένα τούτων εἶναι πόλεις γεωργικῶν, ὡς δ Τίρναβος εἰς τὴν Θεσσαλίαν, δπον 53% τοῦ πληθυσμοῦ δπασχολεῖται εἰς τὸν πιωτογενῆ τομέα. Ἐν τούτοις, καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις, αἱ δπον ἀνεπτύσσοντο παραλλήλως πρὸς τὴν ἀυξήσιν τοῦ γεωργικοῦ πλούτου, ὑποφέρουν ἀμέσως δπον τὴν γρονθὸν δδυναμίαν τῆς ἀγροτικῆς κοινωνίας. Ἐλλείψει ἐπαρκοῦς βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, αἱ περισσότεραι πόλεις δὲν ἔχουν αὐτονομίαν ἔναντι τῆς ἀγροτικῆς περιοχῆς των.

Ἡ συγκέντρωσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος πέστε τοῦ ἄξονος Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης ἐξηκολούθησε νὰ αὐδάνῃ κατὰ τὴν τελευταίων δεκαετίαν. Αἱ δύο μεγάλαι πόλεις τοῦ ἄξονος τούτου εἶναι ἐπίσης ἔκειναι, αἱ δπον ἐπεκτείνονται ταχύτερον δπον. Αἱ Ἀθῆναι ἡδημήσανται εἰς πληθυσμὸν κατὰ 37%, δπερ ἐνισχύει τὴν θέσιν των ὡς

πρώτου ἀστικοῦ κέντρου εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ Θεσσαλονίκη τῷ έβδομῃ κατόπιν 44%, ποσοστὸν τεράστιον διὰ πόλιν τοιούτου μεγέθους. Ἡ αὐξησις τῆς Θεσσαλονίκης δύναται νῦν θεωρηθῆναι εὐτυχής, διότι εἶναι ἀποτέλεσμα ἰσορρόπου ἀναπτύξεως, ἔχουσης ὡς ἐπικεντρού τὸ διεύλιστήριον πετρελαίου, τὴν χαλυβουργίαν καὶ τὸ ἐργοστάσιον λιπαριμάτων, τὰ δόποια μόλις πρὸ ἑτῶν ἐγκατεστάθησαν ἑκεῖ. Ἀλλαι πόλεις, οἵ δόποια ὑψηλήσαν ἄνω τοῦ 25%, εἶναι αἱ ἔξης: δύο βιομηχανικά κέντρα, ἡ Καστοριά (βιομηχανία καὶ βιοτεχνία γουναρικῶν λιαν εὐδοκιμοῦσα) καὶ ἡ Πτολεμαΐς (ἔξδρυζεις καὶ μεταποίησις τοῦ λιγνίτου): δύο πόλεις εἰς ἀπόστασιν μόλις μιᾶς ὥρας ἔξι Ἀθηνῶν, ἡ Χαλκίς καὶ ἡ Κόρινθος, εὐνοηθεῖσαι ἐν τῆς ἐγκαταστάσεως ὁρισμένων βιομηχανιδῶν αἱ δόποια ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τῆς Πρωτεύουσας, ἔνεκα ἀποκεντρώσεως: δύο Θεσσαλικαὶ πόλεις, τὰ Τρίκαλα, κυριότερον κέντρον τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας, καὶ ἡ Λάρισα, ἡ δόποια τείνει νῦν γίνη συγχρόνως περιφερειακή πρωτεύουσα τῆς Θεσσαλίας καὶ συνδετικός κρίκος μεταξύ Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἡ μεγάλη

αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἀσπροπύργου (35%), τοῦ Ἀχαρονὸν (116%), τὸν Ἀνά Λιστρών (242%), ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐδαφικήν ἐπέκτασιν τῶν ἀθηναϊκῶν προαστίων.

Εἶναι δυσχερές νῦν προῖδωμεν κατὰ ποῖον τρόπον τὸ φαινόμενον τῆς τοιαύτης ἀστικῆς συγκεντρώσεως θὰ ἡτού δυνατὸν νῦν αναχαιτισθῆ.

Τὸ μέγιστον τὸ δόποιον δυναμέθα νῦν ἐλπίσωμεν εἰναι ὅτι δὲ ἐγκανιασθεῖς κατά τὸ 1971 νέος αὐτοκινητόδρομος Ἀθηνῶν-Πατρῶν, θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς δευτέρου ἄξονος ἀναπτύξεως, δὸς δόποιος θὰ εὐνοήσῃ τὰς Πάτρας, λιμένα κατάλληλον γεωγραφικῶς διὰ τὰς σχέσεις μὲν τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον.

Ἐν συμπεράσματι, ἔνα ἐρώτημα τίθεται: Εἶναι δυνατὸν ἐν Ἐθνος νῦν ἐπιτρέψῃ εἰς ἔωτό, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιδράσεως, νῦν βλέπῃ νῦν ἀποξηραντονται τὰ μέλη του καὶ νῦν μεταβάλλεται εἰς εἰδος κομοῦ δενδρού ἄνευ κλάδων, δταν μάλιστα δὲν διαθέτῃ οὔτε μεγάλην ἔκτασιν οὔτε ἐπαρκῆ πληθυσμῶν;

R E S U M E

NOMES	EPARCHIES	Nombre des Eparchies	Nombre des Dèmes	Population
Attique et Béotie	Attique, AéGINE, Mégaride, Thébes, Lévadie	5	26	88,275
Eubée	Chalcis, Xirokhóri, Carystie, Skópelos	4	19	64,821
Phthiotide et Phocide	Phthiotide, Parnasside, Doride, Locride	4	29	80,693
Acarnanie et Etolie	Messolonghi, Naupactie, Trikhonie, Eurytanie	6	26	98,060
Argolide et Corinthie	Valtos, Vonitsa et Xiròmēros	6	28	106,162
Achâie et Elide	[Nauplie, Argolide, Hydra, Trézénie, Spetzia	6	28	106,162
Arcadie	et Hermione, Corinthie	4	26	116,757
Messénie	Patras, Aegialée, Kalavryta, Elís	4	32	115,711
Laconie	Mantinée, Cynurie, Gortys, Mégapolis	5	28	98,139
Cyclades	Kalamé, Triphylie, Olympia, Pilie, Messène	4	28	86,899
	Lacédémone, Epidavros-Limira, Gythion, Oetylos	7	33	134,856
10	49	49	275	990,373

N o t a. Cette division de la Grèce, a été établie par une loi du 6 Décembre 1845.

Les Nomes et Eparchies sont analogues à nos Départements et Arrondissements.

Les Dèmes ont plus de rapport avec nos Cantons qu'avec nos Communes, quelques uns comprennent 40 Villages.

*Ελήφθη ἀπό τὴν Ἑκδοσιν: «Carte de la Grèce, rédigée et gravée au dépôt de la guerre d'après la triangulation et les levés exécutés par les officiers du corps d'Etat-Major à l'échelle de 1: 200,000, Paris 1852».

Η πηγὴ τῶν στοιχείων τούτων μᾶς ὑπενθύμησε ὑπὸ τοῦ κ. Κώστα Παπαπάνου, τ. Δ/ντοῦ Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως τοῦ "Υπ. Παιδείας καὶ μέλους προγενεστέρου Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΕΚΚΕ.